

A „TÖRÖK SZULTÁN“-hoz

NŐI DIVAT ÉS KÉSZ RUHA-RAKTÁRBAN

Budapestben hatvani-utca, az újvilág-utczával szemben
Kész ruhák legújabb divat szerint a legolcsóbb áron kaphatók: és pedig 15 frt, 18 frt, 20 frt, és 25 frt-ért igen finom kelmekből.
fekete tornó-ruhák 20 frttől kezdve.

CZIM: A „Török szultán“-hoz. Budapest, hatvani-utca.

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg artézi forrás — porcellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykészülékkel — nagyszerű kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül- és belföldi lapok — naponta zene.
Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredménnyel használtatik:
Köszvény — az ízületek, izmok, csontok, ideghüvely idült csúsz. A csúsz, köszvény, erőművi behatások, typhus után fellépő hidegek. — Zsábkák. — A csontbántalmakat, csontszét, ízületi bajokat és külsértéseket követő elváltozások. Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. — Bőrbántalmak. — Vizezési nehézségek. — Méh- és hüvelybántalmak.

A hévíz helyesleg eredménnyel használtatik: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigetén van gyógyszerár; ellátva mindennemű ásványvízzel. Rendelő orvos: **Dr. Verzár.** Bérleteknél úgy a fürdő, mint a meneti jegyek együttes váltásánál árelengedés.

A szigetén lakók a fürdő-használatnál és a meneti jegyeknél előnyben részesülnek.
A fővárossal óránkint kétszer közlekedés.

A nyári idény május 1-én megnyitattik.

A lakások megrendelése: a szigetén a felügyelőségi irodában.

(Utolsó posta: 6-Buda.)

A margitszigeti felügyelőség.

Dr. Lengil Frigyes

nyír-balzsama

Kitűnő hatású és jeleségű a fo. va valamennyi sepsítő-szer között az első rangot foglalja el, és számos év óta a leghitelesebb készítménynek bizonyul. E tulajdonságok világított szereknek neki a szükségletté emelték a művelt nemzetek számos férfija és nője előtt. — Ezen

növényi szépség-zománcz

Által megnevesített bőrszövetek kevés pillanat alatt vakítóan fehérek lesznek, a legnagyobb simaság- és finomsággal ésszekítve. Minden használat után majd nem észrevehető pikkelyek válnak el a bőrtől, miáltal ezer meg ezer egyén, kik e balzsamot szakadatlanul használták, hova tovább minden bőrszövetüket, úgy mint: napégés, sepső, himlőhöz, pőrséma, bőrhólyag, kiütések, az arcz és orr természetellenes vörössége, a bőr h. tegez küllése, sőt, stb. nem csak teljesen megszabadultak, hanem bőrük minden évszakban azon bársónyszerű, fehér ruganyosságot nyerte, mely a tökéletesen szép bőrszövet megkívánatik, és a melyet ez szer használatánál a késő agkorig is megőrizhetik.

Egy korsóval, használati utasítással együtt frt 1.50.
Valódi minőségben kapható Budapestben Török József, gyógyszerésznél, király-utca 7. Pozsonyban Piszatory Bodog gyógyszerésznél, Mihály-kapu. Temesváron Terezy István gyógyszerész. Linzben Frühstük J. L. kereskedőnél. 4536

Különlegességek.

HERCZEGNŐVIZ,

Renard Ágostontól, Párisban,

szepők, májfoltok, bőrpersenek ellen: ezen viz nap-sütés, repedések, bőrhámlás által keltekezett a bőr minden tisztáltságát leggyorsabb idő alatt gyökéren és a legérdeesebb arózbórt a legkésőbb korig mindig gyöngéd fehér fényben tartja.
Egy üveg ára használati utasítással 84 kr.

Párisi hölgypor

minden eddigi találmányt felülmúló finomsága és felismerhetlensége által, annyira, hogy a legélesebb szem előtt is észrevehetlen.
Mint legjobb övszer minden tisztáltság ellen különösen ajánlható. — Egy doboz ára 50 kr.

Illatos növényzappan

L. T. Pivertől Párisban.

Ezen növényzappan legkittünb tulajdonsága Páris legelső orvosi vizsgálata folytán elismertett és minden létező piperezsek közt első helyen áll.
Egy darab ára 40 kr. Egy doboz 3 darabbal 1 frt.

Egyedüli forrástár: az első és legrégibb magyar-honi illatárúsnál 4515

LUEFF M.-nél

Budapestben, Dorottya-utca 3. sz. a.

Harkányi gyógyfürdő

Magyarország Baranya megyében

Mohács-pécs-barosi vasút Pécs és Villány állomásai közelében.

Fürdő-évad május hó 1-től sept. hó 30-ig.

50 R. fokú természetes meleg artézi forrás, kénes hévíz kitűnő gyógyhatással.

Posta, távirtd. 4523

Minden bővebb tudósítással készséggel szolgál

a fürdő-igazgatóság.

Meglepő jutányos, belsőbiztonsági revolver, 2 nagyrág és 25 lövészetű, 4, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Lovalgató-nyergel, angol dísznyergel, 15-35, kettős kanatár 4.50-10, kenőcs 2.50-3.50, terhelő 2.50-4.50, kassza 2-3, kengyelvas 1.50-3.50, zabló 1.80-3.75 Lovagló-vesszők.

GUMMI mindenem legújabb, személyes oltalom-, házi használatra és betegápolásra. Földök és kőpenyek emulziójával frt 1.50, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Kertész-készítőkészlet 1.30, 2.70, 4.05, 5.40, 6.75, 8.10, 9.45, 10.80, 12.15, 13.50, 14.85, 16.20, 17.55, 18.90, 20.25, 21.60, 22.95, 24.30, 25.65, 27.00, 28.35, 29.70, 31.05, 32.40, 33.75, 35.10, 36.45, 37.80, 39.15, 40.50, 41.85, 43.20, 44.55, 45.90, 47.25, 48.60, 49.95, 51.30, 52.65, 54.00, 55.35, 56.70, 58.05, 59.40, 60.75, 62.10, 63.45, 64.80, 66.15, 67.50, 68.85, 70.20, 71.55, 72.90, 74.25, 75.60, 76.95, 78.30, 79.65, 81.00, 82.35, 83.70, 85.05, 86.40, 87.75, 89.10, 90.45, 91.80, 93.15, 94.50, 95.85, 97.20, 98.55, 99.90, 100.

Rechnid Lang gyorsforraló borzasz felő, gyorsforraló, frt 2.50, 2.75, 3.00, 3.25, 3.50, 3.75, 4.00, 4.25, 4.50, 4.75, 5.00, 5.25, 5.50, 5.75, 6.00, 6.25, 6.50, 6.75, 7.00, 7.25, 7.50, 7.75, 8.00, 8.25, 8.50, 8.75, 9.00, 9.25, 9.50, 9.75, 10.00, 10.25, 10.50, 10.75, 11.00, 11.25, 11.50, 11.75, 12.00, 12.25, 12.50, 12.75, 13.00, 13.25, 13.50, 13.75, 14.00, 14.25, 14.50, 14.75, 15.00, 15.25, 15.50, 15.75, 16.00, 16.25, 16.50, 16.75, 17.00, 17.25, 17.50, 17.75, 18.00, 18.25, 18.50, 18.75, 19.00, 19.25, 19.50, 19.75, 20.00, 20.25, 20.50, 20.75, 21.00, 21.25, 21.50, 21.75, 22.00, 22.25, 22.50, 22.75, 23.00, 23.25, 23.50, 23.75, 24.00, 24.25, 24.50, 24.75, 25.00, 25.25, 25.50, 25.75, 26.00, 26.25, 26.50, 26.75, 27.00, 27.25, 27.50, 27.75, 28.00, 28.25, 28.50, 28.75, 29.00, 29.25, 29.50, 29.75, 30.00, 30.25, 30.50, 30.75, 31.00, 31.25, 31.50, 31.75, 32.00, 32.25, 32.50, 32.75, 33.00, 33.25, 33.50, 33.75, 34.00, 34.25, 34.50, 34.75, 35.00, 35.25, 35.50, 35.75, 36.00, 36.25, 36.50, 36.75, 37.00, 37.25, 37.50, 37.75, 38.00, 38.25, 38.50, 38.75, 39.00, 39.25, 39.50, 39.75, 40.00, 40.25, 40.50, 40.75, 41.00, 41.25, 41.50, 41.75, 42.00, 42.25, 42.50, 42.75, 43.00, 43.25, 43.50, 43.75, 44.00, 44.25, 44.50, 44.75, 45.00, 45.25, 45.50, 45.75, 46.00, 46.25, 46.50, 46.75, 47.00, 47.25, 47.50, 47.75, 48.00, 48.25, 48.50, 48.75, 49.00, 49.25, 49.50, 49.75, 50.00, 50.25, 50.50, 50.75, 51.00, 51.25, 51.50, 51.75, 52.00, 52.25, 52.50, 52.75, 53.00, 53.25, 53.50, 53.75, 54.00, 54.25, 54.50, 54.75, 55.00, 55.25, 55.50, 55.75, 56.00, 56.25, 56.50, 56.75, 57.00, 57.25, 57.50, 57.75, 58.00, 58.25, 58.50, 58.75, 59.00, 59.25, 59.50, 59.75, 60.00, 60.25, 60.50, 60.75, 61.00, 61.25, 61.50, 61.75, 62.00, 62.25, 62.50, 62.75, 63.00, 63.25, 63.50, 63.75, 64.00, 64.25, 64.50, 64.75, 65.00, 65.25, 65.50, 65.75, 66.00, 66.25, 66.50, 66.75, 67.00, 67.25, 67.50, 67.75, 68.00, 68.25, 68.50, 68.75, 69.00, 69.25, 69.50, 69.75, 70.00, 70.25, 70.50, 70.75, 71.00, 71.25, 71.50, 71.75, 72.00, 72.25, 72.50, 72.75, 73.00, 73.25, 73.50, 73.75, 74.00, 74.25, 74.50, 74.75, 75.00, 75.25, 75.50, 75.75, 76.00, 76.25, 76.50, 76.75, 77.00, 77.25, 77.50, 77.75, 78.00, 78.25, 78.50, 78.75, 79.00, 79.25, 79.50, 79.75, 80.00, 80.25, 80.50, 80.75, 81.00, 81.25, 81.50, 81.75, 82.00, 82.25, 82.50, 82.75, 83.00, 83.25, 83.50, 83.75, 84.00, 84.25, 84.50, 84.75, 85.00, 85.25, 85.50, 85.75, 86.00, 86.25, 86.50, 86.75, 87.00, 87.25, 87.50, 87.75, 88.00, 88.25, 88.50, 88.75, 89.00, 89.25, 89.50, 89.75, 90.00, 90.25, 90.50, 90.75, 91.00, 91.25, 91.50, 91.75, 92.00, 92.25, 92.50, 92.75, 93.00, 93.25, 93.50, 93.75, 94.00, 94.25, 94.50, 94.75, 95.00, 95.25, 95.50, 95.75, 96.00, 96.25, 96.50, 96.75, 97.00, 97.25, 97.50, 97.75, 98.00, 98.25, 98.50, 98.75, 99.00, 99.25, 99.50, 99.75, 100.

Rechnid Lang gyorsforraló borzasz felő, gyorsforraló, frt 2.50, 2.75, 3.00, 3.25, 3.50, 3.75, 4.00, 4.25, 4.50, 4.75, 5.00, 5.25, 5.50, 5.75, 6.00, 6.25, 6.50, 6.75, 7.00, 7.25, 7.50, 7.75, 8.00, 8.25, 8.50, 8.75, 9.00, 9.25, 9.50, 9.75, 10.00, 10.25, 10.50, 10.75, 11.00, 11.25, 11.50, 11.75, 12.00, 12.25, 12.50, 12.75, 13.00, 13.25, 13.50, 13.75, 14.00, 14.25, 14.50, 14.75, 15.00, 15.25, 15.50, 15.75, 16.00, 16.25, 16.50, 16.75, 17.00, 17.25, 17.50, 17.75, 18.00, 18.25, 18.50, 18.75, 19.00, 19.25, 19.50, 19.75, 20.00, 20.25, 20.50, 20.75, 21.00, 21.25, 21.50, 21.75, 22.00, 22.25, 22.50, 22.75, 23.00, 23.25, 23.50, 23.75, 24.00, 24.25, 24.50, 24.75, 25.00, 25.25, 25.50, 25.75, 26.00, 26.25, 26.50, 26.75, 27.00, 27.25, 27.50, 27.75, 28.00, 28.25, 28.50, 28.75, 29.00, 29.25, 29.50, 29.75, 30.00, 30.25, 30.50, 30.75, 31.00, 31.25, 31.50, 31.75, 32.00, 32.25, 32.50, 32.75, 33.00, 33.25, 33.50, 33.75, 34.00, 34.25, 34.50, 34.75, 35.00, 35.25, 35.50, 35.75, 36.00, 36.25, 36.50, 36.75, 37.00, 37.25, 37.50, 37.75, 38.00, 38.25, 38.50, 38.75, 39.00, 39.25, 39.50, 39.75, 40.00, 40.25, 40.50, 40.75, 41.00, 41.25, 41.50, 41.75, 42.00, 42.25, 42.50, 42.75, 43.00, 43.25, 43.50, 43.75, 44.00, 44.25, 44.50, 44.75, 45.00, 45.25, 45.50, 45.75, 46.00, 46.25, 46.50, 46.75, 47.00, 47.25, 47.50, 47.75, 48.00, 48.25, 48.50, 48.75, 49.00, 49.25, 49.50, 49.75, 50.00, 50.25, 50.50, 50.75, 51.00, 51.25, 51.50, 51.75, 52.00, 52.25, 52.50, 52.75, 53.00, 53.25, 53.50, 53.75, 54.00, 54.25, 54.50, 54.75, 55.00, 55.25, 55.50, 55.75, 56.00, 56.25, 56.50, 56.75, 57.00, 57.25, 57.50, 57.75, 58.00, 58.25, 58.50, 58.75, 59.00, 59.25, 59.50, 59.75, 60.00, 60.25, 60.50, 60.75, 61.00, 61.25, 61.50, 61.75, 62.00, 62.25, 62.50, 62.75, 63.00, 63.25, 63.50, 63.75, 64.00, 64.25, 64.50, 64.75, 65.00, 65.25, 65.50, 65.75, 66.00, 66.25, 66.50, 66.75, 67.00, 67.25, 67.50, 67.75, 68.00, 68.25, 68.50, 68.75, 69.00, 69.25, 69.50, 69.75, 70.00, 70.25, 70.50, 70.75, 71.00, 71.25, 71.50, 71.75, 72.00, 72.25, 72.50, 72.75, 73.00, 73.25, 73.50, 73.75, 74.00, 74.25, 74.50, 74.75, 75.00, 75.25, 75.50, 75.75, 76.00, 76.25, 76.50, 76.75, 77.00, 77.25, 77.50, 77.75, 78.00, 78.25, 78.50, 78.75, 79.00, 79.25, 79.50, 79.75, 80.00, 80.25, 80.50, 80.75, 81.00, 81.25, 81.50, 81.75, 82.00, 82.25, 82.50, 82.75, 83.00, 83.25, 83.50, 83.75, 84.00, 84.25, 84.50, 84.75, 85.00, 85.25, 85.50, 85.75, 86.00, 86.25, 86.50, 86.75, 87.00, 87.25, 87.50, 87.75, 88.00, 88.25, 88.50, 88.75, 89.00, 89.25, 89.50, 89.75, 90.00, 90.25, 90.50, 90.75, 91.00, 91.25, 91.50, 91.75, 92.00, 92.25, 92.50, 92.75, 93.00, 93.25, 93.50, 93.75, 94.00, 94.25, 94.50, 94.75, 95.00, 95.25, 95.50, 95.75, 96.00, 96.25, 96.50, 96.75, 97.00, 97.25, 97.50, 97.75, 98.00, 98.25, 98.50, 98.75, 99.00, 99.25, 99.50, 99.75, 100.

Rechnid Lang gyorsforraló borzasz felő, gyorsforraló, frt 2.50, 2.75, 3.00, 3.25, 3.50, 3.75, 4.00, 4.25, 4.50, 4.75, 5.00, 5.25, 5.50, 5.75, 6.00, 6.25, 6.50, 6.75, 7.00, 7.25, 7.50, 7.75, 8.00, 8.25, 8.50, 8.75, 9.00, 9.25, 9.50, 9.75, 10.00, 10.25, 10.50, 10.75, 11.00, 11.25, 11.50, 11.75, 12.00, 12.25, 12.50, 12.75, 13.00, 13.25, 13.50, 13.75, 14.00, 14.25, 14.50, 14.75, 15.00, 15.25, 15.50, 15.75, 16.00, 16.25, 16.50, 16.75, 17.00, 17.25, 17.50, 17.75, 18.00, 18.25, 18.50, 18.75, 19.00, 19.25, 19.50, 19.75, 20.00, 20.25, 20.50, 20.75, 21.00, 21.25, 21.50, 21.75, 22.00, 22.25, 22.50, 22.75, 23.00, 23.25, 23.50, 23.75, 24.00, 24.25, 24.50, 24.75, 25.00, 25.25, 25.50, 25.75, 26.00, 26.25, 26.50, 26.75, 27.00, 27.25, 27.50, 27.75, 28.00, 28.25, 28.50, 28.75, 29.00, 29.25, 29.50, 29.75, 30.00, 30.25, 30.50, 30.75, 31.00, 31.25, 31.50, 31.75, 32.00, 32.25, 32.50, 32.75, 33.00, 33.25, 33.50, 33.75, 34.00, 34.25, 34.50, 34.75, 35.00, 35.25, 35.50, 35.75, 36.00, 36.25, 36.50, 36.75, 37.00, 37.25, 37.50, 37.75, 38.00, 38.25, 38.50, 38.75, 39.00, 39.25, 39.50, 39.75, 40.00, 40.25, 40.50, 40.75, 41.00, 41.25, 41.50, 41.75, 42.00, 42.25, 42.50, 42.75, 43.00, 43.25, 43.50, 43.75, 44.00, 44.25, 44.50, 44.75, 45.00, 45.25, 45.50, 45.75, 46.00, 46.25, 46.50, 46.75, 47.00, 47.25, 47.50, 47.75, 48.00, 48.25, 48.50, 48.75, 49.00, 49.25, 49.50, 49.75, 50.00, 50.25, 50.50, 50.75, 51.00, 51.25, 51.50, 51.75, 52.00, 52.25, 52.50, 52.75, 53.00, 53.25, 53.50, 53.75, 54.00, 54.25, 54.50, 54.75, 55.00, 55.25, 55.50, 55.75, 56.00, 56.25, 56.50, 56.75, 57.00, 57.25, 57.50, 57.75, 58.00, 58.25, 58.50, 58.75, 59.00, 59.25, 59.50, 59.75, 60.00, 60.25, 60.50, 60.75, 61.00, 61.25, 61.50, 61.75, 62.00, 62.25, 62.50, 62.75, 63.00, 63.25, 63.50, 63.75, 64.00, 64.25, 64.50, 64.75, 65.00, 65.25, 65.50, 65.75, 66.00, 66.25, 66.50, 66.75, 67.00, 67.25, 67.50, 67.75, 68.00, 68.25, 68.50, 68.75, 69.00, 69.25, 69.50, 69.75, 70.00, 70.25, 70.50, 70.75, 71.00, 71.25, 71.50, 71.75, 72.00, 72.25, 72.50, 72.75, 73.00, 73.25, 73.50, 73.75, 74.00, 74.25, 74.50, 74.75, 75.00, 75.25, 75.50, 75.75, 76.00, 76.25, 76.50, 76.75, 77.00, 77.25, 77.50, 77.75, 78.00, 78.25, 78.50, 78.75, 79.00, 79.2

kezdődik Kautz pályájának tulajdonképeni fénykora. Mert tanári fáradságtalan működésén kívül, melyen évenként százakra hatott a magyar ifjúság soraiból, ezóta fejtette ki azt a rendkívüli nagy mérvű irodalmi munkásságot is, mely őt nemcsak hazánkban tette a politikai és nemzetgazdasági tudomány elsőrendű képviselőjévé, hanem külföldön is méltó elismerést, sőt tiszteletet szerzett nevének.

Magyarországon a nemzetgazdasági tudományok terjesztésére és népszerűsítésére senki sem tett annyit, mint ő; mert didaktikai modora, mind könyveiben, mind előadásában, az által hogy nem egyoldalúan igyekszik a különböző rendszerek valamelyikét egyszerűen elfogadtatni, hanem hallgatóit és olvasóit a világirodalomba bevezetvén, önálló buvárlatra ösztönzi; s mint tanár és író, nem az eredetiség hajhászására és csillogó paradoxonok felállítására, hanem a tárgy objektív és minden oldalról való megvilágítására törekszik: azt az eredményt szülte, hogy nemzetgazdasági irodalmunk fiatalabb nemzedéke nem csak Kautztól nyerte legnagyobb részben az impulzust, hanem az általa kimutatott s megvilágított ösvényeken is halad.

Hazánkban nincs, de egész Európában is kevés szaktudós van, ki széles körű olvasottságra nézve Kautz-czal mérkőzhetnék; szaktudományában nem csak a nagy munkákat, de még a folyóiratokat is folytonos figyelemmel kíséri s hangyaszorgalommal gyűjti az adatokat, a minék bizonyosságát adja mindannyiszor, ha valamely régi munkája újabb kiadást ér, melybe mindig földolgozza a tudomány e téren nyert legújabb vívmányait is.

Irodalmi munkásságának részletes és beható méltatására, vagy csak ismertetésére is kevés a tér, melylyel e helyett rendelkezhetünk. Első nagyobb munkája: „Az ausztriai birodalom statisztikája, különös tekintettel Magyarországra“ 1854-ben jelent meg; a második: „A politikai tudományok kézi könyve“ 1861-ben, s azóta már harmadik kiadást ért.

1862-ben a műegyetem részéről mint nemzetgazdasági szaktanár a londoni világirodalomra küldetvén ki, arra vonatkozó jelentés-ét közlé is tette, s abban behatóan fejtegette hazai közgazdaságunk reformprogramjának némely főelveit.

Az akadémia által már 1860-ban levelező, — 1865-ben rendes taggá választatván, székét első ízben az *államessze* történeti fejlődéséről szóló értekezéssel foglalta el, a mint az az ő, közép és új-korban határozott történeti formákban nyilatkozott.

Két legfőbb munkája akadémiai nagyjutalmakban részesült: „A nemzetgazdasági eszmék fejlődési története, és befolyása a közviszonyokra Magyarországon“, az akadémiai rendes nagyjutalmat; „Nemzetgazdaságunk és vámpolitika, folytonos tekintettel törvényhozási feladatainkra és társadalmi teendőinkre az anyagi érdekek terén“ (1868) a pesti takarékpénztár által kitűzött Fáy-díjat nyerte el; az előbbi németül is megjelent s a külföldön is nagy elismerésben részesült: „Die geschichtliche Entwicklung der National-oekonomik und ihrer Literatur“ (1860); valamint: „Theorie der National-Oekonomik als Wissenschaft“ ezimű műve is. A német irodalomban nem csekély feltűnést okozott azon két nagyobb politikai jellemrajza is, melyet a Brockhaus-féle „Unsere

Zeit“-ban (1859—61) gróf Széchenyi Istvánról és Deák Ferenczről adott, e nagy államférfiainkat a külfölddel ismertette.

Kautz tanulmányai és irodalmi tevékenysége az állam- és társadalmi tudományok minden főbb ágára kiterjeszkednek; főszaka azonban a nemzetgazdaságtudomány, melyet már főleg említett s akadémiai nagyjutalmat nyert művén kívül, még egy nagyobb művében, egész rendszerben kidolgozott, három nagy kötetben: „A nemzetgazdaság- és pénzügytan rendszere: I. A nemzetgazdaság általános tanai; II. A nemzetgazdaság különös tanai; III. Pénzügytan.“ Önálló adalék ugyan e tárgy teljesebb kimerítéséhez: „A társulási intézmények a nemzetgazdaságban“. Ezekon kívül több nemzetgazdasági, vámpolitikai, pénzügyi stb. értekezése jelent meg. Ujabbban pedig a valuta és pénzkérdést tette alapos tanulmány tárgyává; s e tanulmányainak eredményét szakfolyóiratokban és akadémiai felolvasásokban közzé tenni meg is kezdte.

E tanulmányok mellett a sajtóképeni politikai tudományokat sem hanyagolta el, s épen most egy nagyobb politikai tanulmányt foglalokzik, melyben a parlamentarismust tárgyalandja, s melyet francia nyelven a „Revue des deux Mondes“-ban szándékozik közzé tenni. A kérdés elé európai érdekű és fontosságú arra; s Kautz neve és működése eddig sem ismeretlen a francia tudományos körökben; s a francia irodalom első szaklapja, a „Journal des Economistes“ kiváló elismerésben részesítette, „a nemzetgazdaság tudománya és irodalmának története“ cz. nagy művét, melyet a németek is sok részben uttörőnek ismertek el, s róla a legelső német szaktudósok, mint Roscher, Stein s mások, a leghízelgőbben nyilatkoztak.

Kautz nyilvános pályája nem szorítkozik az irodalomra és az egyetemi tanszékre. Ő a törvényhozásban is, hol 1865 óta minden országgyűlésben képviselte szülővárosát, előkelő szerepet játszik, mint szakember, szónok s a legmunkásabbak egyike. 1867-ben az Ausztriával folytatott kiegyezési tárgyalások egyik előadója volt, valamint az első alkotmányos budget előterjesztése alkalmával is, mint a pénzügyi bizottság előadója működött. Több ízben volt pénzügyi, vagy közoktatásügyi előadó; az 1869—72-ki országgyűlésen több alkalommal részt vett a nagyobb vitákban is, beszédeit mindig a legnagyobb figyelemmel hallgatták, mert a tudományos fejtegetés és akadémiai tartalom mellett a polemikus él s a szónoki forma sem hiányzott bennök. A jelen országgyűlésben, az ugynevezett kiegyezési tárgyalásokban, mint az új vámpolitikai irány ellenzője lépett fel, hiven azon elvekhez, melyeket tanszékén és könyveiben évtizedek óta hirdet.

Ennyi érdemnek, ily óriás munkálkodásnak legszebb jutalma: az elismerés sem maradhatott el. Azokon kívül a miket már említettünk, s melyek az akadémia ismételt választásaiban és jutalmaiban, s a hazai és külföldi tudósok nyilatkozataiban érték, megemlítjük még, hogy 1873-ban az egyetem őt választotta rektorává, 1875-ben pedig a király ő felsége által a Lipótrend keresztjével díszítettet fel. Az elismerés legmeghatóbb jeleiben most, tanári 25 éves jubileuma alkalmával részesült, midőn tanítványai arany tollal tisztelték meg benne a tudóst és író; ta-

nártársai pedig bankettet rendeztek tiszteletére, hol egykori tanárai: Pauler, Wenzel — s egykori tanítványai: Hajnik, Szilágyi Dezső s mások, tanártársai most, a legszívesebben nyilvánították iránta kartársi szeretetüket. Üdvözlésekben, közel és távolról, ezer meg ezeren vesznek részt, kik egykor hallgatói voltak, s előadásaiól vagy könyveiből okulást merítettek vagy ösztönt nyertek a további tanulmányra és munkálkodásra. Járuljon a mi — mint a nyilvánosság egyik közegének — öszinte üdvözlése s szerencsekívánata is ezekhez, a huszonöt év óta működő, s még ereje teljében levő tanár, tudós, író iránt, kívánva neki, hogy még soká munkálkodjék mindazokon a téreken, melyeken már eddig is annyit tett, annyit használt s annyi koszorút szedett!

— á — r —

Ének a vén koldusról.

Építették otthon a fényes templomot,
Magas falán ő is serényen dolgozott;
Leszakadt az állvány, őt a földre dobta.
— Ekkor jutott, szegény, nehéz koldus-botra.

Koldus-tarisznóját felvette nyakába,
Elindult búsan a sanyaru világba;
S kinek az a fényes templom fala épült:
Egyedül az istent hitta segítségül.

Szinte fél századig volt csavargó, árva,
Kéregelni eljárt egy messze határra;
Legkeserűbb átkot viselt az ő élte,
S mégis a sok áldást mindig másra kérte.

Annyit huzcolta már nehéz vándor-botját,
Hogy a gyermekek is nevén szólították,
S ha valamely jószág udvarára bément:
Az eb sem ugatta — ismerte már régen.

Míg a földre nyári melegebb szél lengett,
Kihuzta az éjet pusztá korcsmák mellett;
Ha pedig a metsző éj fagyát nem tűrte:
Bevánszorgott lopva valamelyik csűrbe.

Hanem egyszer késő idején az ősznek,
Mikor fagyos szelek zugva kergetőztek,
S hervadozó fáról szaggatták a lombot:
A nagy élet alatt csendesen leomlott.

Örökös álomra lezsibbadott testét
Kegelemből durva koporsóba tették;
Egykedvű harangszó kísérte odaig,
Hova az áldó nap soha se világít.

Pihen a vén koldus nyugalommal, békén,
A magas temető egy elhagyott részén;
S bár egész vidéken ismert mindenki:
Mégis az ő sirján nem sir soha senki.

Legfőleg mikor a zordonan beállott
Tél hóval fedi be a pusztá világot:
Egy-egy éhes farkas sirja felé téved
S átvonítja rajta a zimankós éjet . . .

Jakab Ödön.

Pusztai találkozás.

Elbeszélés.

Írta Bakস্য Sándor.

VII.

(Folytatás.)

De hát van abban valami botránkozató, hogy valaki a maga költségén épít olyan területen, a mely az övé, mig él, legalább mig ott él? Hát ha például tyúk-olat, galambdűcöt szerkesztett volna oda, vagy egy szárnyéket — a mi a juhásznak is szabad, — lehet az ellen kifogás?

Nem; a papi törvény nem ellenzi. Őh ravasz egy törvény az, nem bánja, ha részarkon forgó várát épít is valaki, csak azt

teszi hozzá, hogy az építő annak megtérítése iránt követelést nem formálhat.

Nos hát Dombay bizony nem kívánja, hogy váltsák ki mármost tőle a tornyát, sőt még azt sem kívánja, hogy helyeseljék. Elég, ha ő jönak tartja, s azt mondja: várják be a végét. A mit ő még eddig rendezett, javított, túrt, kapált, ültetett, annak mind jó vége lett, és igen kietlen lenne a kondori pusztá, ha egy hatalmas szél mindazt egy pillanat alatt elsöpörné onnan. Ebben bizik most is.

Az igaz; hanem ennek a hegytetőre épített kalitkának mi lehet a célja?

Mindenki tudja, de senki sem meri megnevezni. (Torony.)

De hát az a torony olyan nagy köve a botránkozásnak? — Hát ha valaki jótékony cselekedeteket száz forintokat oly feltétellel, hogy azok ötszáz esztendő múlva egypár milliárdra nevedekdjen, az alapító nevével nevezett kisdődő alapjául szolgáljanak, nem méltán megérdemli-e a magyar Peabody nevet ekkor? És a ki egy-maga felépít egy tornyot tíz láb magasra, nem érdemli-e hálát a birtokos uraktól, a kiknek fejenként mármost csak mintegy öt lábot kell ráépíteni, hogy olyan tornyok legyen mint a Szent Istváné Bécsben? Hiszen addig szó sem lehet ekléziáról, mig torony nincs.

Mert mig torony nincs, addig harang sincs; valamig pedig harangok nincsenek, mi gyűjti egybe a népet? És ha a nép egybe nem gyűl, kinek prédikál a pap? És ha nincs kinek prédikálni, minek akkor a pap? És ha a papra semmi szükség, hol van akkor az eklézia?

Tehát torony annyi mint eklézia. De a kondori közönség másként fogja föl a helyzetet. A Nyöszörgő-halom tövében fut el az országút, — sűrű ákác- és eperfa-szegélyzet között, az igaz: de ez a szegélyzet még sem oly sűrű, hogy a fuvarosok éles tekintete át ne hatoljon rajta. Már pedig a fuvaros-nép a legdemésőbb és legroszabb-nyelvű kinövése a kaukázusi fajnak, és ha ez valami találó megjegyzést röpít arra a bolond-várra, azt semmi eső le nem mossa a familiáról. Mert hiszen egy zsebóra, melyet agyonütnek, egy tábla hajdina-vetés, melyet meguszznak, egy bőgre szappanos lébe beázott fejkötő, melyet a jámbor gazda paczal-leves helyett felkanalaz, egy ócska zsoldár, melyet a menyecske a kötött gombóc között feltalál, vagy — mint Kisfaludytól tudjuk — egy ártatlan gólya, mely a tornyon fennakad, mind elegendő arra, hogy országos hírnevet szerezzen a falujának.

Ez hozta rémületbe az egész Kondort.

Az a csonka torony ott csúfodik; akár ott hagyják, akár lerontják, kész a veszedelem, s egyéb sem kell hozzá, mint egy gyors-eszü baranyai ember, a ki példabeszédbe foglalja.

Szédíták az urakat, mert ők jártak oda papot keresni, mind ott voltak a nagy bevonuláson, ők hajtották az utszélre nyájait, ők látkák el az áldomást; — és különösen Dávid urat, mert ő gondolta ki a holdas eszével, hogy Kondorra iskola kell, azután meg pap, s ihon utoljára torony lett belőle.

Nem is mert a familia-gyűlés felé menni, a többi urnak is sok dolga támadt, s szegény Lőrincz ur maga maradt Dánielnek az országnok között, a kik már-

most egymásra diktálni akarták a vérbírói ítéleteket.

Mikor látták, hogy Lőrincz ur nagyon neki vetette a hátát a toronynak, a mi miatt nem lehetett a paphoz férkezni, a Mineka-párt ott hagyta a gyűlést.

A Kikőhuznyiak magukra maradván nem mertek tovább harcolni, hanem elfajrták a pusztát és összeszedték a vádakat Dombay ellen. Még Dávid zsidóhoz is elmentek, hogy tud-e valamit a papra? Igenis tudott; hogy a Pentateuchust magyar-módrá olvastatja a gyerekeivel, a mi miatt azok reformált zsidókká lesznek. *Breschith bara*, holott igaz zsidó úgy olvassa azt *Böröschisz bóro*. — Ezt is bele-tették a vádba.

Mikor a vádpontok tizenkettőre felszaporodtak — a min alól el se kezdje az ember, mert semmi foganatja sem lesz, — gyűlést rendeztek maguk között; a begyűlt 17 frt 9 krt átadták a két legtanultabbnak, hogy menjenek be Füzvára instánziát iratni valamely fiatal ügyvéd-del. Öreghez ne menjenek, mert az nem tudja a törvényt, — és mind egy követ fuj a papokkal.

Egy fiatal doktor meg is irta aztán 10 frtért olyan hathatósan, hogy egy miniszter is elesapnának rá.

Most már csak alá kell írni. — Igen, de ki kezdje meg, mert az nem mindegy ám. Egy az, hogy a kérvényt mindig az első aláíró nevével nevezik: „Olvastatik Borona János és társai stb. folyamodása“, a mit röstel az ember; más meg az, hogy ha rosztal út ki a dolog, fizetni is kell, és megint csak Borona János neve kerül legelől. Urat kell rá keresni, az ugy sem kár.

Igen de kit? Talpárdi ur elnöke a papi törvénytársaknak, szó sincs róla, hogy váló legyen, Amár ur nyilván védelmezi a bűnt, Mecseki ur mindig ellensége az igaz ügynek, Dávid ur következetességéből nem teszi meg, a többi ur pedig nem gondol vele, ha a világ felfordul is.

Hanem Csont Abel ur!
Főgondnok, tehát kötelessége az egyház javát előmozdítani. Azonkívül igaz ember is, mert nem veti meg a rajthuzlit, nem nyíri a haját és nem fésüli a szakálát, megmondja az igazat, noha deakul. Ez az igaz ember.

Felkeresték a méhesében. Ezuttal azonban elárulta, hogy a rajthuzlit, — sőt még a ciszmát is meg szokta vetni — titokban. Aludt; ő maga egy szalma-kana-pén, a rajthuzli pedig előtte egy széken.

A deputáció elmondta, hogy miben járnak.

— Hadd látom az irástokat! válaszolt Abel ur olyan kedvvel, a minőre déli álomból szokott az ember felserkenni.

Az ember nyújtotta volna az irását, de Abel ur visszatolta. — Csak olvasd magad, nincs itt a szemüvegem.

— „Tekintetes szent Törvénytársak!
— Szamár vagy fráter! hát mért volna az Tekintetes. — Csak olvasd tovább.

— „Méltóztatik rá emlékezni, hogy ezelőtt négy évvelk a kondori nemes familia a maga zsenge egyházát megalakítván, lelkeszért folyamodott a Tekintetes szent székhöz, melyet minden ellenmondás nélkül meg is nyert t. cz. Dombay Máté személyében, a ki világból kivénült káplán létére örülhetett is előmozdításának, noha mi már akkor is ugy gondolkodtunk, hogy kell benne lenni valami

nagy fogyatkozásnak, mert különben elfogadták volna ő kegyelmét tarhalmi avvagy gödörcei uraimék, de csak mireánk tuszkolták, mint a kik nem ismertük. Noha mi az ő szolgálatában hibát nem kerestünk, mindazonáltal ő felemelte sarkát ellenünk, mivel kevély, embert nem becsülő, magának való, földiek után eredt és az ekléziának siralmas károkat okozó lelki szolga, a ki a helyett, hogy hivatalát folytatná, az Izrael nemzetét vezérli az zsidó bibliában, és az urfiakat tanítja deak-ságra, mely miatt a nép ugy elszokott a templomtól, hogy csak nagy ünnepeken gyűl egybe teljes számmal . . .

És így tovább.
— Hát miért hoztátok ezt ide? kérdé Abel ur, mikor vége volt a műnek.

— Hogy írja alá tekintetes urambátyám.

— Hogy én árulkodó legyek. Feladó. Denunciációs. No várjatok, hát majd alá-írom.

Felkapta a polczról a legközelebb eső kaptárt, nem nézte teli-e, üres-e; ugy a fejébe nyomta a szószólnak, hogy a válla sem látszott ki belőle.

Az ember elbődült; szerencsére a kaptár üres volt, de azért kiállta az egész raj ijedségét. Társa futott volna kifelé, Abel ur azonban utját állta az ajtóban.

A konfederáltak mocozanni sem mertek, mert jól látták, hogy Abel ur közelében deszkához tapadt népes republikák forronganak. Ha azokat látítja fel urambátyám, nem jó világ lesz.

— Hát fráter! ti kötözni való bolondok! rikácsolt Abel ur bárdolatlan hangja a pipafüsttől sárgult kuszált bajusz közül. — Ti kötözni való bolondok! Mióta árulkodik a nemesember, mint valami szedett-vedett csűrbe nép? Mióta keres másutt igazságot, mikor maga bírja is lehet? Hát nem a tietek ez a pusztá? Mi? Hát nem hordhatjátok ki a papot, a mikor tetszik? Mi? Az igaz, hogy becuknak érte két esztendőre, de legalább nem lesz benne mit szégyenleni.

A szószóló azallat kihuzta fejéből a süveget, védelemre a kezébe vett egy rajrázó csáklját és el kezdett pattogni.

— Dejszen, én bizony nem kinzom a jószágomat azzal, hogy kihordjam ebben a nagy homokban! Mert az a familia dolga. Am ha tetszik hordjuk ki köz-munkában, kire mi esik; majd meglátom ott lesznek-e az ur szekerai. Ha pedig nem tetszik, maradjon az ur magának, mi megyünk a magunk utján.

Letette a csáklját, felkapta az asztalról az Abel ur pennáját, és ott Abel ur szeme láttára megmutatta, hogy alá meri kanyarítani Abel ur nélkül is. Nemes Borona János.

— Én felelek mindenért. A ki igaz atyafi-vér, annak itt lesz a neve.

(Igen bizony; ha sikerül. De ha nem: mind eltágadja, és magad maradsz benne Nemes Borona János.)

Abel ur összeszédta még egyszer az árulkodó mivoltukat, és kikísérte a vendégeit egy furkós bottal, szivesen felkérvén őket, hogy csak még egyszer itt ódalogjanak az irásukkal, majd kihuzatja velük a lutrit.

Dombay sejtett valamit a mozgalmorról és örült neki. Tulajdonképen a torony-nyal épen ezt akarta előidézni.

Életkedve teljesen visszatért. Háza, udvara teljesen be van rendezve, s hogy

ADA-KALE (UJ-ORSOVA).

hivatala is úgy legyen, erre nézve is le van téve az alap.

Volt ideje kirándulásokat tenni a pusztába, — látogatásokat tenni, ismeretséget kötni, még pedig nem csupán a kiválóbb családoknál, hanem a magokba vonult, rejtekben élő egyéneknél is. Hóna alatt egy Diószegivel.

A Diószegi pedig nem boros-palaczk, hanem fűvészkönyv; valamint, hogy a

kiválóbb családok és a rejtekben élő egyének is, kiket fölkeresett, nem a kondori pusztán élő atyafi urak és ember-társak, hanem azok a csudálatos szép teremtetések, a kikkel az Örökkévaló keze mindjárt harmadik napon kihimezte a száraz földet.

Dombay változatosabb és gazdagabb növényzetű vidéken nevedett, és így a dicsőséges Flóra királynő pusztai népét nem ismerte, s keveset is tartott róla.

Meg is lakolt érte, s már az első kirándulás alkalmával szemrehányó szégyennel kelle bevallani tévedését. Az ő régi kedves kis ösmerősei köszöntötték mindenütt nyílt mosolygó ajkakkal. A közép hegyek arisztokracziája, a folyampartok civilizált polgársága, és az erdők sötét-arczu farmerei, melyek gyökereikben és piliseikben törrel és revolverrel járnak, meg vannak itt települve mind. Némelyik

KESELYÜK LAKOMÁJA.

KÉPEK GÖRÖGORSZÁGBÓL.

BULGÁRISZ DEMETER.

AZ ATHENAI METROPOLITA.

KÁVÉHÁZ LIVÁDIÁBAN.

vihar annyira csillapuljon, hogy bár egy vitorlát fel lehessen vonni, mit sem kételkedve, hogy a hajót az óhajtott kikötőbe vezetnie sikerülend.

Március 29-kére a hígany még határozottabban emelkedett a légsúlymérőben. Az ég is derülmi kezdett, s a szél is tetemesen csillapodott.

— Jertek, Tamás, — szólt Dick, — szükségem van rátok!

Annyi vészterhes nap után végre egy vagy két vitorla felszerelésére lehetett gondolni. S Dick, belátva a roppant előnyt, mely abból származik, ha hajóját újra kormányozhatja a szelek irányai szerint, nem is késett megtenni a szükséges rendelkezést, minden szolgálatra kész négereinek. Dél felé már a kötélvitorlák, s a hajó orrán álló kisebbik előárboz vitorlája fel volt vonva, Dick egész meglepéssel foglalt helyet a kormánykerék mellett; sorsuk nem volt többé egészen a szél és habok önkényére bízva.

Más napra a felhők, bár szintoly gyorsan száguldoztak még mint előbb, de meg voltak szaggatva s közeikben derülten és tisztán hagyták az ég egy-egy darabját. Most már a hajófedélzet csapó-ajtóit is ki lehetett nyitni, hogy a hajó oly soká elzárta belsejét szellőztetni lehessen. Ugy látszik jobb napok következnek az utasokra.

Ámbár mérő-ólmuk a zsinag elszakadása óta nem volt már, Dick eléggé vélte ismerni a tenger járását s a hajó gyorsaságát, hogy azt szemmel is megmérhesse. És nem kételkedett, hogy egy hét alatt szárazt fognak érni. Ugy számított — s ezt a kiterített térképen is megmutatta Weldonának, — hogy a délamerikai partok Péru és Chili közti részén fognak kikötni valahol. De mindegy akárhol! bármely kikötőből indulnak hajók, s ő csak óhajtotta, hogy Weldonát és fiát mielőbb biztos hajóra helyezhesse el, melyen San-Franciskoba mehessenek: ő aztán a „Vándor“-t haza vezérli valahogy.

— S nem tartasz-e a parthoz ütődés veszélyétől? — kérde Weldoné.

— Valóban igen; miután teljesen tájékozva nem vagyunk. De remélem, addig találkozunk valamely hajóval, melylyel jelek által közlekedésbe tehetjük magunkat; attól pontos felvilágosítást fogunk nyerni arról: mely partján vagyunk az oceánnak, mennyire a száraztól s mely kikötőhöz legközelebb és mily irányban tőle. Akkor jobban tudjuk kormányozni a hajót s kikerülni a lehető veszélyeket.

— Nem találhatunk-e itt rév-kalauzokat.

— De igen, csak hogy inkább a part közelében; s azért most csak azon kell lennünk, hogy — haladjunk.

Néhány napon át ismét aggasztó változások mutatkoztak a légkörben. A szél folyvást erős volt, s olykor rohamossá is vált, s a légsúlymérő ingadozása is a vihar újra támadásával látszott fenyegetni. Az eszély a vitorlák levonását tanácsolta volna ismét, de Dick a gyors haladás megbecsülhetetlen előnyét nem akarta feláldozni a veszély féltelmének. Egyszer-kétszer a légsúlymérő emelkedése újra igazolta reményét s bátorságát, s a szél folyvást keletre hajtva a hajót, nem akarta elszalasztani a kedvező körülményt felhasználás nélkül. Ha ideiglenesen fordult is a szél majd délre, majd északra, állandó irányát egészben véve mégis megtartotta.

Április 5-kére jutottak el. Így már több volt két hónapjánál, hogy a „Vándor“ elhagyta Új-Zélandot. Husz napig ellenkező szél késleltette haladásukat; azóta azonban, nagyon is gyorsan haladva (s mint Dick hitte, folyvást jó irányban)

— megfoghatatlan volt, hogy a szárazt még sem érték el. Szalad az előlük? kérdezte magától százszor is... Órákat töltött azzal, hogy kezében a távesővel, a szárazt kereste a láthatáron. Tamást és társait sokszor megcsalta a látszat; a felhők, a tenger láthatáira eszkezdve, setétebb körrajzaikkal nem egyszer mutattak szárazt; de kis idő váratra mindig eloszlott a eszlódás, a felhők szétoszlottak vagy változtatták alakjukat s végre egészen elmosódtak...

Április 6-kán azonban nem lehetett kétség többé. Reggeli 8 óra volt. Dick maga ült a kormány mellett, s egyszerre, a mint a nap sugarai a sűrű ködökön áthatoltak, e rég várt kiáltás lebbent el a fiatal kapitány ajkairól:

— Száraz! Előttünk a száraz!

E kiáltásra mindenki a fedélzetre szaladt. Weldoné, a kis Jakabbal, Tamás, négytársával, még Benedek rokon is — egyedül Negoro nem jelent meg. Mindenki látta, a mit Dick látott; némelyik világosan, némelyik a hit szemével. De egy óra múlva eloszlott minden kétség — valóban száraz volt előttük.

MÁSİK KEZÉT AZ IFJU VÁLLÁRA TÉVE...

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

Mintegy négy tengeri mérföldnyi távolban, alacsony partok húzódtak el szemük előtt. Az Andes magas bérce-láncolatát hiában keresték ugyan ez alacsony partok mögött. De nem lehetett-e az felhőkbe burkolva?

A „Vándor“ egyenesen és gyorsan röpült a part irányában. Két óra múlva már csak három mérföldnyire voltak tőle. A part alakja most jobban kivehető volt. Észak-keleten meglehetősen magassága hegyfokban végződött; dél-keleten ellenben vékony földnyelv gyanánt látszott a tengerbe nyulni. A csekély emelkedésű partmeredek tetején néhány fa meredt égne; de sem emberi lak, sem kikötő, sőt valamely folyó torkolata sem látszott, a hová a hajó bizony menekülhetett volna. A „Vándor“ pedig egyenesen röpült a part felé s meglehetősen gyorsasággal. Előtte pedig a sziklazátványok tűntek föl, ki-kiemelkedve a tengerből, melyek veszélyessé tették a közeledést s nem voltak kikerülhetők. A szél folyvást fentartotta előbbi erejét s már csak egy mérföldnyire voltak a parttól. A helyzet egyre veszélyesebbé vált.

Sand Dick most egy kis sziklanylást vet észre, melybe, némi szerencsével, behajthatnának. De mig odajutnak, egész sor sziklazátvány közt kelle áthatolniok, s ez, a partok közelében, mindig a legveszélyesebb vállalat. A sziklazátványok oly sűrűen tűnédeztek fel, hogy abból a víznek mindenütt sekélyes völtára lehetett következtetni. Kétségbeesítő helyzet!

E perczben Dingo, a kutya, mely eddig nyugodtan járkált föl s alá a fedélzeten, megállott a zátványokkal szemben s merőn nézve azokat, mintha reájok ismerne, elkezdett keservesen ugatni.

Kétségkívül Negoro is meghallotta; mert ellenállhatatlan ösztön sugallata őt is kicsalta rejtekeiből, s a korlátra dülve, a partok szemlélésére merült. Szerencséjére Dingo, folyvást a zátványokat ugatva, nem látta meg a szakácsot, Negoro élesen vette szemügyre a zátványokat; ugy látszik nem rémült meg tőlök; Weldoné, a ki szemmel tartotta, látta, hogy gyöngye pirfutotta el arczát s arczimat ránczba szedődött. — Ismerte volna e helyet, hova a „Vándor“-t szél és hab hajtották?

Sand Dick most elhagyva a kormányt, melyet Tamásnak adott át, Weldonához lépett.

— Asszonyom, — mondá szomorúan s arca halóthalavány lőn, — lehetetlen a hajót partra vezetnem e zátványok közt. Fel kell áldoznom, hogy megmenthessem önt; nincs más mód, itt meg kell feneklenünk.

A hajót lehetlen volt visszafordítani s a zátványokról eltávolítani. Az emberek megmentéséről kelle gondoskodni. Mindekelőtt Weldonét, a kis Jakabot, Benedek bácsit s a néger szolgát kelle mentő ruhákkal ellátniok. Sand, Tamás, a néger, mind jó uszók voltak; s kiosztották magok közt a mentés szerepét. Abban a perczben, melyen a hajó zátványra feneklett vagy sziklára ütődik, a tengerbe kelle szállaniok, s uszással menteni magokat s a tulajdonos családját. A zátványok oly sűrűn voltak, oly közel vezettek a parthoz, hogy a menekülés lehetetlen látszott. Dick, nagyobb vigyázat okáért, a halzsiros hordókat is felhozatta a fedélzetre, hogy tartalmukat a veszély perczében egyszerre a tengerbe önthesse, melynek haborgását a nagy mennyiségű olaj egy perczre csillapítja, ha a jövő perczben annál nagyobb kárpótlást vesz is magának pillanatnyi csillapulásáért...

E készültek alatt a „Vándor“ annyira haladt előre, hogy már csak két-három kötélfosszára volt a parttól, s szorosan a zátványok közelében. Orra már majdnem a sziklák közti fehér habtorlatot érintette.

E perczben Dick észrevette, hogy a zátványok közt csatornaszerű nyílás vezet át. Perczet sem vesztve, a szabadulás kínálkozó alkalmát még föl lehetett használni. Kiszáradt a vezényszót s a hajó behajtott a nyílásba. Új parancsszóra az olajat a vízbe zúdították; a habok sustorgása egy perczre megállott. A „Vándor“, mintha lélegzethet jutott volna, egyenesen mint a nyíl röpült a part felé.

E perczben előre lökést éreztek. A hajó teknője a sekély vízben megfeneklett, s árbozka ketté tört. Szerencsére senki sem sérült meg, a mint lezuhant. A hajó teknője roppant repedést kapott s a hullám iszonyu erővel tödült belé. De a part alig félkötél hosszúra volt már, s a kis felkete sziklák láncolata csaknem folytonos lépcsőzetként vezetett odáig.

Tíz percz múlva mind, a kik „Vándor“-on voltak, a part meredekének aljában szállottak ki.

(Folyt. követték.)

Ada-Kale.

Ó-Orsova alatt hegyek közé szorul a Duna, mielőtt utat törne magának a Vaskapun. E szoros torkolatánál, mintha ez is utját akarná állni a hőmpolygó árnak, egy kis sziget emelkedik elő alig egypár lábnyira a vízszint fölé, árnyas lombok alatt egy sárga falakkal vörös tetős roskatag kis erődöt tüntetvén szemünk elé.

Ez a volt török végvár, az ottoman birodalom legszélös őrállomása, melyet békes egyezség után f. évi május 26-án adott át a török helyőrség a bevonuló osztrák-magyar katonaságnak.

Maga a sziget nem nagyobb a Margitszigetnél. A tulajdonképi erőd három védelmi vonalból áll 11 bástyával s 3-4 méternyire emelkedő kőfalakkal, melyeket földött, golyómentes földalatti folyosók kötnek össze egymással. A három kőfal között mely, vizes árkok vonulnak, melyekből a sziget lakossága gyümölcsös és zöldséges kertjeit öntözte. Ez árkokat meg ma is sárgafeketére mázolt korlátok kerítik. A téren egy bástyán kívül van még két előretolt erőd, a Limon és Csengel-Tabia, melyek a Duna folyása fölött uralkodnak. Őt kapu vezet a sziget partjára, melyek előtt apró kikötők állanak nyüzsgő halászbárakkal és ladikkokkal.

A főbejárat, a Bujuk-kapu éjszokról szolgál. Ezen áthaladva egy hosszú földött folyosóra jutunk, melyben egyiptomi sötétség uralkodik. Átvergődve, rajta egy keskeny utcába érünk, melynek házait katonai laktanyák, magánosok alacsony lakásai, egy meszet, néhány kávéház, több árúdob és egy igen árnyas bazár képezik, melyben keleti apróságokat árulnak.

Egy jobbra szögölő keskeny utca, melynek háztetői csaknem összeérnek s ablakain papír helyettesíti az üveget, a látogatót a déli védelmi vonalba vezeti, mely szintén oly nyomatot mutatja a pusztulásnak, mint az éjszakai. Egy kö lépeső, melynek fokai törmelékké málnak talpunk alatt, magaslatra visz, hol ernyős tető alatt az előtt az őrszemen álló redif foglalt helyet, fegyverre támaszkodva s álmosan tekintve a körötte zajló folyón végig. Innen ismét egy hosszú, sötét, véget érni alig akaró boltozatos folyosón kell végig mennünk, hogy eljussunk a sziget keleti oldalára, hol egy 30 fontos ágyúteget találunk, melyet még az osztrákok hagytak ott. Ez az üteg, és a tavaly idehozott négy Krupp-ágyú szolgál a sziget védelmére csupán, — a többi ágyú-cső oly rozsdás, elhagyott állapotban van, hogy istenkísértés lenne elsütöni, — még az Orsova felé néző mozsárteget sem véve ki, melyet a törökök a magyar határ fölött intézhető támadás ellen szegeztek ki.

Különbön az erődnek épen ez a része a leggyöngébb. Ugy látszik, a törökök nyugodtak voltak biztonságok fölél, s egy század óta legkisebb javítást nem tettek a falakon, úgy hogy a löresek, melyből az ágyú-csövek kandiálnak elő, annyira megtárgultak, mint egy-egy kis kapu, melyen könnyű szerrel nyomulhatna be az ellenség, nem lenne szüksége előbb még rést lőni a falon, vagy bedönteni az igazi kaput.

E sziget hajdanta csak a dunai rablóknak és tolvajoknak szolgált buvóhelyül a rajta tenyésző sűrű őserdővel. I. Lipót tette le az első követ a szigetre, hogy dunai erődöt építtessen rajta, elnevezvén azt Új-Orsovának. Akkor történt ez, 1685-ben, midőn Kara Musztafa Béceset is fenye-

gető óriás hada e helyen visszavonult. Ugyanekkor építtették föl a szerb parton, mely hegyével teljesen urálja a szigetet, az „Erzsébet“ nevű erődöt, mely Ada-Kalához tartozott, s egész 1867-ig fennállt, a mikor is a szerbek kezébe jutván, ezek a törökök kötött szerződés értelmében lébje röptették.

Az I. Lipót által alapított, József császár által megerősített váras tetemes nagyobbodást nyert III. Károly király alatt. Most is abban az állapotban van, a mint ő hagyta, azaz hogy nem épült rajta semmi új, de igen is roskatagga vált a fölötté elzajlott évek hosszú sora alatt. Akkor a magyarok nagyon sokat képzelték e kis váras erejéről, úgy hogy „Kis-Komárom“-nak nevezték el. De bizony Kis-Komáromot azért neve daczára is bevették a törökök rövid tüzeles után 1738. jul. 23-án, s ettől kezdve 32 éven át török kézben maradt a sziget, daczára a sok támadásnak, melyet az osztrákok visszafoglalására kockáztattak. Csak 1790-ben sikerült négy hónap ostrom után, akkor sem rohammal, hanem kiéhezéssel az erőd kicsiny, de vitéz őrségét megadásra bírni. Ekkor az osztrákok kijavították a falakat, de már egy év múlva, a szisztovói békekötés ismét török kézbe juttatta a szigetet, s abban is maradt az egész mostanig.

A később oly nagy nevezetességre vergődött Pasvan Oglu, kinek hatalmát még a padisah is

rettegte, az ada-kalei szerény parancsnoksággal kezdte katonai pályáját. Ujabbán akkor kezdtek ismét többet emlegetni e kis szigetet, midőn Kossuth Lajos, Szemere és menekülő társaik 1849. aug. 17-én Orsovából e szigeten léptek először török földre, mely nekik menedéket adott, s melyen a hontalanok néhány napot töltöttek, fölhasználván az időt, hogy a sziget éjszaknyugati csúcsával szemben levő magyar területen a szent koronát elrejtették. Még ma is mutogatják azt a kis szobát, melyben Kossuth öt napig tartózkodott, mielőtt egy hajó szerencsésen Ruscukba szállította.

A török 100-150 főből álló helyőrségen kívül néhány török család is lakott a szigeten, melyek leginkább kertészkedéssel, gyümölcs-, zöldség- és virágtermesztéssel foglalkoztak, míg a férfiak napszámba is eljártak a szomszéd magyar partra. A szigeten természetett zöldség, articsóka, szőlő oly kitűnő minőségű és nagysága, hogy az ember bámulva nézi. A kelkaposztafejek átlag egy-egy okát, két és félfontot nyomnak, a rozakiának nevezett aszszóló pedig finomabb a legjobb malagánál s a mellett csaknem egészen magnélkül. Egy-egy szőlőszem csaknem akkora, mint a szilva.

A csekély török őrség a leltár fólvétele s a készletek átadása után még aznap elvonult, melyen a 78-ik gyalogsorezred Ada-Kalét megszállotta.

Tompa és Petőfi Aranyhoz.

A Petőfi-reliquiák gyűjtése alkalmából, melyekhez Arany János is tizenegy kiválóan érdekes levéllel járult a Petőfi által hozzáírottakból, én is bemutatok egy birtokomban levő és háromszoros kegyelettel őrzött emléket. Egy levél ez, melyet Bejéből 1847. július 5-kéről Tompa Mihály s épen nála mlutó barátja Petőfi Sándor, együttesen irtak Arany Jánoshoz, „Toldi“

csak imént felbukkant nagy írójához, új barátokhoz, Szalontára.

El kell mondanom mikép jutottam e levél birtokába.

Tompa egyiben sértve érezvén magát Petőfi által, hirtelen felgerjedésében: teljesen szakítani vele, elégette tőle kapott valamennyi levelét. Keservesen megbánta később e hirtelenséget; s mikor már Petőfi nem volt, kérve kérte Aranyt: adjon neki bár egy Petőfi-levél emlékül. Arany, gyöngéden, épen azt adta, melyet Tompa s Petőfi együtt irtak hozzá. Midőn Tompát halálos ágyán meglátogattam, nekem ajánlódkozta, emlékül, ez előtte is egy becses ereklyét. A levél külcizme, Tompa kezétől:

Arany Jánosnak.

N.-Váradi Szalontán.

(Tornallyai posta-bélyeg 8/7)

Benn elől áll a Tompa levele, az után a Petőfié, a mint következnek.

I.

Beje, jul. 5-én 1847.

Kedves barátom!

Telhat új és régi barátod válaszol; engedje az isten, hogy ötven év múltán is örömmel mondassuk el az utósót és barátságunk öröm- és szívben akkor is új legyen.

Én nem utoljára hagyom a javát, hanem a kedves komámasszonyt igen-tisztelem, — az az dehogytisztelem sőt összeviszsa csókolom! Hej! Jancsi, Jancsi! mikor lesz az, midőn te is ezt írod a tiszteletes komád asszonynak!!? Pedig ideje volna már, mert én nem borzadtam meg a te 30 évédőtől, midőn jó magam is a 27-et hordom szívem alatt; Te apa és férj, és mindkettő boldog, én sem apa, sem férj, sem boldog! No de nem mérgekedem, mert majd eljéjdnél tőlem; mikor már egészen magamhoz szoktatlak, akkor mutatom meg neked „Jelkem rongyait“.

Hogy életedet nekem híven lepingáltad, jól tetted; én is teszem ezt majd, de nem most; majd külsül továbbad, miért nem irhatok most igen hosszú levelet neked. Hanem csak azt mondom: én a szemtelen önhittséget utálok, a tulzserénységet nem szeretem, te ezen utóbbi nyavalyábar sinyel. A ki „Toldi“ irt, az hordja magasan, nemesen-magasan fejét — és az nem Homéré, nem Shakespeareé, hanem Arany János-é, s én csak annyit mondok röviden Toldiról, hogy az örökéletű költemény.

Ad vocem Toldi! Te engem megcsaltad; Pesten kutya vásárt hirdettek; én is küldök tehát egy harmadnapos pudlit, s te egy szelindeket! ha én azt tudtam volna, nem utazott volna fel a kis pincser, vagy legalább egy juhász-kutyát küldtem volna; s most még az a szerencsétlenség is van szegény kis ebemnek, bár nem épen rozsz kutya, hogy tieddel egy gazdánál van, s ugy néz ki mellette, mint egy vakondok.*

Most jövőnk — vagy akarom mondani jövők a a híres Murányvárból; fáradt vagyok, de még sem olyan fáradt, hogy ne írnek Arany Jánosnak néhány sort, de még sem olyan pihent, hogy igen sokat irhatnék.

Hogy pedig mért nem ír neked most többet és sokat

igaz barátod

Tompa Mihály:
fordította!

II.

London... az az hogy Beje július 5. 1847.

Imádott Jankóm!

A mint látod ott fonn, nem Londonból írok (mint ígertem), hanem Bejéből, hanem hisz az mindegy, kettejök közt csak az a különbség, hogy London nagy város, Beje pedig kis falu, London Angliában fekszik, Beje pedig Anticriában vagy Kráhwinkelben vagy plane Magyarországnak. Denique megmondtam én még ott Szalontán, hogy aligha lengek én a tengereken tünejd, ha tovább is ugy tartanak e sohajtózások, — és tovább is ugy tartottak mind e napig. Veszedelemes is lett volna

* Szuhay Mátyás ezimű népies költő beszélyére céloz, mely Toldival egyszerre pályázott a Kisfaludy-társaságnál, s dícséretet nyerve, azzal egy kötetben jelent meg.

